

Els continguts d'educació física a través de les imatges dels llibres de text d'educació primària

Contents of Physical Education through the Images of Primary Education Textbooks

IRENE MOYA MATA

Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal
Facultat de Magisteri
Universitat de València (Espanya)

CONCEPCIÓN ROS ROS

CRISTINA MENESCARDI ROYUELA

Departament de Motricitat Humana i Didàctica de l'Activitat Física
Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport
Universidad Católica de Valencia San Vicente Mártir (Espanya)

Autora per a la correspondència

Irene Moya Mata
irene.moyamata@gmail.com

Resum

Aquesta investigació analitza les imatges relacionades amb les activitats físiques que apareixen en els llibres de text d'educació física (EF), concretament en el tercer cicle de l'etapa d'educació primària (EP) i la seva correspondència amb els blocs de contingut d'aquest currículum. La mostra està formada per 821 imatges publicades en quatre editorials espanyoles, a partir de la LOE. Es fa un estudi descriptiu univariante mitjançant un sistema de categories elaborat *ad hoc*, el seu procés de construcció consta de dues proves pilot, dues consultes a experts i la triangulació amb tres observadors. Les variables de l'estudi són: tipus d'activitat física, àmbit, espai i nivell de pràctica esportiva. Els resultats mostren un clar predomini dels blocs de contingut: "Habilitats motrius" i "Jocs i activitats esportives", en contraposició amb els blocs relacionats amb l'expressió corporal, la salut i el coneixement del cos. Per la qual cosa segueix vigent una visió tradicional de la nostra àrea en l'etapa escolar obligatòria, encara que comencen a aparèixer editorials en què predominen imatges allunyades del model tradicional basat en l'esport, la competició i l'elit.

Paraules clau: imatges, currículum, educació física, llibres de text, educació primària

Abstract

Contents of Physical Education through the Images of Primary Education Textbooks

This research analyses the images related to the physical activities that appear in physical education textbooks, particularly in the third stage of primary education, and their correspondence to the content blocks of the curriculum. The sample consists of 821 images published by four Spanish publishers based on Spain's Education Act. A univariate descriptive study was performed using a category system drawn up ad hoc and whose construction process consisted of two pilot tests, two consultations with experts and triangulation with three observers. The variables of the study were type of physical activity, environment, space and level of sport. The results show a clear predominance of the "Motor Skills" and "Games and Sports Activities" content blocks as opposed to the blocks related to body language, health and body awareness. Consequently a traditional view of our area remains prevalent in compulsory schooling, although publishers are beginning to emerge in which the predominant images are not drawn from the traditional model based on sport, competition and the elite.

Keywords: images, curriculum, physical education, textbooks, primary education

Introducció

El llibre de text és un material imprès que juga un important paper dins el sistema educatiu. En l'àrea d'EF també es mostra un especial interès per aquest material imprès, com reflecteixen els estudis de Delgado, Barrera i Medina (1992) i Peiró i Devís (1994), tradicionalment centrat en els mitjans tècnics propis de l'àrea: pilotes, matalassos, plints, espatlleres, etc. Segons Molina, Devís i Peiró (2008) el llibre de text és una eina de caràcter globalitzador i orientatiu, que utilitzen el professorat i l'alumnat en el procés d'ensenyament-aprenentatge, i la funció del qual és comunicar continguts. A diferència d'altres materials curriculars, es dissenya per ser usat al llarg de tot un curs escolar complet, per satisfer les necessitats del client, en aquest cas, l'alumnat (Díaz, 2007).

L'alumnat és un destinatari vulnerable, sensible a missatges emotivament i escassament racionals (Méndiz, 2005), que reconeix les fotografies dels llibres de text com "còpies exactes de la realitat", tot legitimant la informació que d'elles es desprèn sobre l'activitat física (Táboas & Rey, 2012). Aquest és el poder que té la imatge visual davant d'altres canals òptics de transmissió de la informació (Gubern, 2005). Tanmateix, aquestes imatges no sempre representen la realitat neutralment, encara que la fotografia s'identifiqui com un fidel reflex de la realitat. Són interpretacions particulars del coneixement escolar, que expressen biaixos, prejudicis i estereotips, sota els quals subjeuen determinades orientacions ideològiques (Cisterna, 2000), que posseeixen una gran capacitat inductora de conductes imitatives, sense capacitat de cap reflexió (Gubern, 2005; Joly, 2003).

La importància de l'estudi de les imatges dels llibres de text rau en la gran capacitat de transmetre idees i valors d'uns subjectes a altres, i alhora, d'exercir com a mecanisme de control cultural per part d'algunes classes socials privilegiades (Martínez Bonafé, 2002), en promoure l'admissió no reflexiva de pensaments i reproducció d'estereotips sense que es qüestionï la seva validesa. Per això és necessari reflexionar sobre les realitats que construeixen aquestes imatges.

El currículum de l'EF ha estat estudiat en l'etapa d'educació secundària (ESO), tot constatant el tracte preferent dels continguts relacionats amb la condició física i els esports (Barbero, 1998; Bardisa & Parra, 2005; Bores & Díaz, 1999; Díaz, 2003; Díaz

& Bores, 2000; González Pascual, 2005; López Pastor, 1999; Martínez Gorroño, 2001; Táboas & Rey, 2009; 2012). Al contrari, les activitats físiques en el medi natural, les activitats artístiques, les pràctiques d'interiorització i les activitats d'higiene postural s'han reflectit molt poc en les imatges dels llibres de text (Díaz, 2003; Salgado, López, Canals, & Eslava, 2003; Táboas & Rey, 2012) malgrat formar part dels blocs de contingut de l'EF; i són les activitats físiques adaptades les grans oblidades (Táboas & Rey, 2009, 2012).

La Llei d'educació 2/2006, de 3 de maig (LOE), estableix que els llibres de text han d'adaptar-se a les edats dels alumnes i al currículum aprovat, i assenyala, explícitament, que l'EF ha de recollir tot el conjunt de pràctiques corporals i no el seus aspectes parcials. Però malgrat el que s'ha legislat sobre el tema, es continuen produint desigualtats en el tractament dels diferents blocs de continguts de l'EF (Canals & Rey, 2008; Táboas & Rey, 2009).

Aquesta visió reduccionista que mostren els llibres de text d'EF en l'ESO sobre l'activitat física, ens preocupa i alhora ens fa reflexionar sobre el currículum ocult que poden transmetre els llibres de text d'EF en l'EP, a través de les seves imatges, a l'alumnat. I atès que no hem trobat estudis en aquesta etapa educativa, en el sistema educatiu espanyol, ens plantegem aquesta investigació, l'objectiu principal de la qual és analitzar les imatges dels llibres de text d'EF en l'EP editats a partir de la LOE; i estudiar diferents aspectes com relacionar l'activitat física de les imatges amb els blocs de contingut del currículum d'EF en l'EP; descriure les característiques de les activitats físiques representades en relació amb l'àmbit i el nivell de pràctica; comparar si hi ha diferents enfocaments entre editorials i corroborar la permanència o absència de l'enfocament esportiu predominant en les imatges dels llibres de text de l'ESO, en l'EP.

Material i mètodes

La mostra està formada per 821 imatges pertanyents a vuit llibres de text publicats per quatre editorials (Inde, Paidotribo, Bruño i Anaya). Els criteris d'inclusió són: pertànyer a l'àrea d'educació física, estar destinats a l'alumnat del tercer cicle d'educació primària, tenir publicat un llibre per curs, en llengua castellana, adaptats al sistema educatiu espanyol, editats a partir de la Llei

d'educació (LOE, 2006) i ser els més actuals dels publicats per cada editorial (en el cas que hi hagi més d'un) per a cada curs.

L'elecció del tercer cicle d'EP se deu al fet que l'alumnat es troba en l'etapa de les "operacions formals", en la qual s'aconsegueix l'abstracció sobre coneixements concrets observats, i permet a l'alumne emprar el raonament lògic inductiu i deductiu, i un major desenvolupament dels conceptes morals (López, Lledó, Jiménez, Cano, & Viera, 1988).

L'instrument o eina d'anàlisi utilitzada per classificar les imatges dels llibres de text d'EF és un full d'anota-

cions dissenyada *ad hoc*, per a l'etapa d'educació primària (taula 1).

Per a la validació del sistema de categories, se segueixen els passos suggerits per Heinemann (2003), que asseguren la validesa, fiabilitat, objectivitat i utilitat pràctica de l'instrument d'observació: (1) Prova pilot de pertinència de la "fitxa d'anàlisi per a les fotografies dels llibres de text d'EF de l'ESO" (Táboas & Rey, 2009), amb els llibres de text: *Quadern d'Educació Física 5è* de l'editorial Inde i *Educació Física 6è* de l'editorial Anaya, (2) la qual es va adaptar a l'etapa d'educació primària, tot definint noves

Variables d'estudi	Descripció	Indicadors
Tipus d'activitat física	Moviment executat per l'ésser humà que impliqui un consum d'energia. (17 indicadors)	Habilitats bàsiques Capacitats coordinatives Jocs tradicionals Altres jocs Condicció física Esports col·lectius Esports individuals Activitats artístiques Higiene postural Activitats d'interiorització AFMN AVD Adaptades Complementàries Altres Diverses No es distingeix
Tipus d'activitat física segons els blocs de contingut	Agrupació dels indicadors relacionats amb el tipus d'activitat física i els blocs de contingut d'EF en l'etapa de primària (6 indicadors)	El cos: imatge i percepció Habilitats motrius Activitats físiques artísticoadaptatives Activitat física i de salut Jocs i activitats esportives Altres
Àmbit de pràctica	Àmbits en què apareixen les imatges analitzades; no només per l'espai físic en què s'ubiquen les activitats; sinó també pel caràcter específic de la seva pràctica. (6 indicadors)	Competitiu Educatiu formal Recreacional Utilitari Altres No es distingeix
Espai de pràctica	Entorn o ambient físic que envolta a l'activitat física plasmada en la imatge analitzada. (4 indicadors)	Medi natural Exterior Interior No es distingeix
Nivell de pràctica	Grau de dedicació i/o professionalitat amb què es practica l'activitat física. (3 indicadors)	Elit No elit No es distingeix

Taula 1. Variables d'estudi de les activitats físiques de la imatge

categories i eliminant-ne d'altres. La principal diferència es troba en l'agrupació dels tipus d'activitat física en els cinc blocs de continguts, segons el Reial decret 1513/2006, de 7 de desembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'educació primària, tal com es mostra a la *taula 1*. (3) Posteriorment, es va fer la segona prova pilot (4) la consulta a tres experts, de reconegut prestigi en l'àmbit d'estudi d'aquesta investigació. (5) Es va reelaborar l'eina d'anàlisi basant-se en la consulta a experts. (6) Finalment, es va fer una triangulació amb tres observadors. Per a aquest últim punt, es va calcular l'índex Kappa sobre el 10 % de la mostra, aproximadament (100 imatges), i es va obtenir un valor de 0,99, la qual cosa indica que les dades obtingudes són molt fiables (Blázquez, 1990).

Les variables analitzades van ser el tipus d'activitat física, àmbit, espai i nivell de pràctica esportiva representada. Aquestes variables es van analitzar de manera conjunta (total de la mostra) i en funció de quatre editorials: Inde, Paidotribo, Bruño i Anaya.

Anàlisi de les dades

Es realitza una anàlisi descriptiva univariant on es mostren les freqüències i percentatges de les variables analitzades, i bivariant per determinar si hi ha relacions entre les diferents categories, per a la qual cosa es realitzarà el test chi-quadrat, establint un nivell de significació del 5 % ($p < 0,05$). L'anàlisi de les dades es fa amb el programari informàtic SPSS versió 20 per a Windows, amb llicència de la Universitat Catòlica de València.

Resultats

Tipus d'activitat física

La *taula 2* mostra la presència d'un nombre més gran d'activitats de condició física (19,49 %), seguides de les activitats esportives (17,27 %) i les habilitats bàsiques (15,35 %). Cal destacar el 43,09 % d'activitats de condició física en l'editorial Inde i el 21,86 % en Bruño. Mentre que l'editorial amb major percentatge d'habilitats bàsiques representades és Anaya (30,16 %). Destaquen les editorials de Paidotribo i Inde per tenir un 21,91 % i 21,95 %, respectivament, d'imatges amb esports col·lectius. La resta d'activitats estan representades en menor mesura, excepte en el cas de

les activitats complementàries en l'editorial Paidotribo (47,19 %).

En agrupar les activitats físiques que mostren les imatges dels llibres de text analitzats, en funció dels blocs de continguts d'EF que apareixen en el Reial decret 1513/2006, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'EP (*taula 2*), comprovem que les imatges més representades fan referència als blocs de contingut: "Habilitats motrius" (36,8 %) i "Jocs i activitats esportives" (27,4 %), amb gran diferència respecte a la resta de blocs de continguts del currículum. Les editorials on més es representen les "habilitats motrius" són Anaya, Inde i Bruño (43,3 %, 44,7 % i 40,0 %, respectivament), mentre que l'editorial Inde dóna menor importància a aquest contingut (16,3 %). En canvi, Inde i Bruño són les editorials que més representen els "jocs i activitats esportives" (35,8 % i 30,2 %, respectivament), i destaca l'editorial Paidotribo amb un 48,3 % d'activitats relatives al bloc de "altres", on englobem les activitats complementàries, les altres i les que no es distingeixen. Com es pot observar, les variables de tipus d'activitat física i editorial són dependents ($\chi^2 = 259,984$; $p = 0,01$).

Àmbit, espai i nivell de pràctica d'activitat física

L'àmbit de pràctica més representat és el denominat "No es distingeix" en totes les editorials. Després comprovem que els àmbits representats són el "competitiu" (4,5 %), l'"utilitari" (3,8 %) i el "recreacional" (3,4 %). Destaca l'editorial Inde per tenir un 11,4 % d'imatges representades d'àmbit competitiu, així com un 13,8 % d'àmbit utilitari.

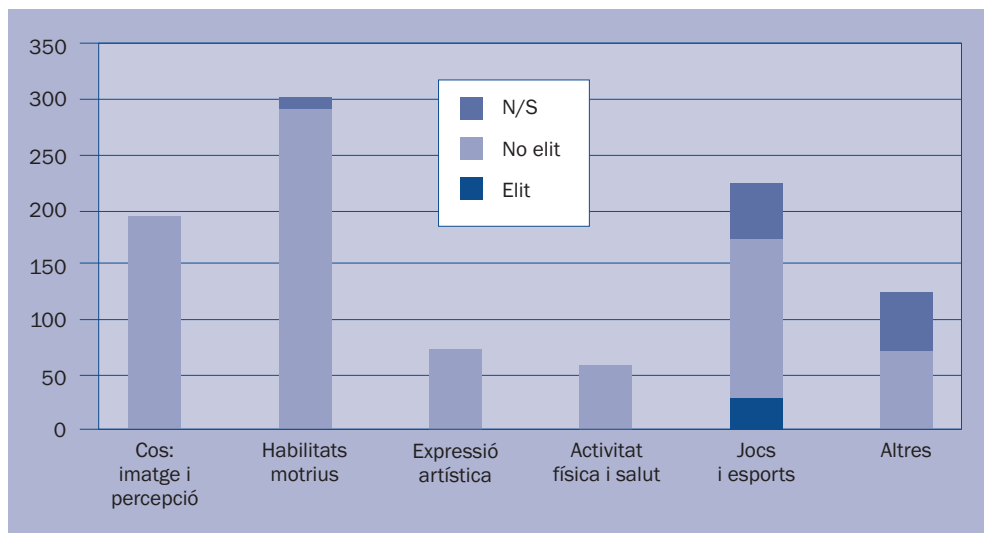
Respecte a l'espai de pràctica on s'exerceix l'activitat física, en la majoria de les imatges "No es distingeix" (90,9 %), la resta es distribueix en espai "exterior" (4,3 %), "interior" (3,4 %), i el "medi natural", sent el menys representat en totes les editorials.

Si analitzem el nivell de pràctica destaquen les imatges de "no elit" (83,4 %). L'editorial Inde és la que més imatges de "elit" representa amb un 9,8 %, mentre que l'editorial Paidotribo compta amb un nombre més gran d'imatges on l'elit no es pot distingir (44,4 %).

La *figura 1* mostra l'associació entre les variables d'activitat física i nivell de pràctica esportiva ($\chi^2 = 212,785$; $p = 0,01$), observant-se que l'elit està relacionada amb les activitats de jocs i esports i les habilitats motrius.

	Total		Inde		Paidotribo		Bruño		Anaya	
	Freq.	%	Freq.	%	Freq.	%	Freq.	%	Freq.	%
Indicadors del tipus d'activitat física										
Habilitats bàsiques	126	15,35	1	0,81	1	0,56	32	14,88	92	30,16
Capacitats coordinatives	30	3,65	0	0,00	3	1,69	5	2,33	22	7,21
Jocs tradicionals	24	2,92	0	0,00	5	2,81	6	2,79	13	4,26
Altres jocs	51	6,21	0	0,00	1	0,56	25	11,63	25	8,20
Condició física	160	19,49	53	43,09	25	14,04	47	21,86	35	11,48
Esports col·lectius	103	12,55	27	21,95	39	21,91	17	7,91	20	6,56
Esports individuals	47	5,72	17	13,82	6	3,37	17	7,91	7	2,30
Activitats artístiques	73	8,89	1	0,81	3	1,69	28	13,02	41	13,44
Higiene postural	39	4,75	17	13,82	0	0,00	12	5,58	10	3,28
Interiorització	8	0,97	0	0,00	0	0,00	6	2,79	2	0,66
AFAN	16	1,95	1	0,81	3	1,69	7	3,26	5	1,64
AVD	19	2,31	0	0,00	6	3,37	6	2,79	7	2,30
Adaptades	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Complementàries	95	11,57	0	0,00	84	47,19	5	2,33	6	1,97
Altres	26	3,17	4	3,25	2	1,12	2	0,93	18	5,90
Diverses	2	0,24	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	0,66
N/S	2	0,24	2	1,63	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Total	821	100,00	123	100,00	178	100,00	215	100,00	305	100,00
Activitat física en relació amb els blocs de continguts										
Cos: imatge i percepció	38	4,6	0	0	3	1,7	11	5,1	24	7,9
Habilitats motrius	302	36,8	55	44,7	29	16,3	86	40,0	132	43,3
Activitats físiques artísticosexpressives	73	8,9	1	,8	3	1,7	28	13,0	41	13,4
Activitat física i salut	58	7,1	17	13,8	6	3,4	18	8,4	17	5,6
Jocs i activitats esportives	225	27,4	44	35,8	51	28,7	65	30,2	65	21,3
Altres	125	15,2	6	4,9	86	48,3	7	3,3	26	8,5
Total	821	100,00	123	100,00	178	100,00	215	100,00	305	100,00
Característiques de l'activitat física representada										
<i>Àmbit</i>										
Competitiu	37	4,5	14	11,4	13	7,3	8	3,7	2	,7
Educatiu	22	2,7	1	,8	2	1,1	2	,9	17	5,6
Recreacional	28	3,4	2	1,6	3	1,7	0	,0	23	7,5
Utilitari	31	3,8	17	13,8	5	2,8	5	2,3	4	1,3
Altres	2	,2	1	,8	0	0,0	0	0	1	,3
N/S	701	85,4	88	71,5	155	87,1	200	93,0	258	84,6
<i>Espai</i>										
Exterior	35	4,3	7	5,7	6	3,4	3	1,4	19	6,2
Medi natural	12	1,5	1	,8	2	1,1	1	,5	8	2,6
Interior	28	3,4	9	7,3	9	5,1	1	,5	9	3,0
N/S	746	90,9	106	86,2	161	90,4	210	97,7	269	88,2
<i>Nivell</i>										
Elit	29	3,5	12	9,8	12	6,7	5	2,3	0	0,0
No elit	685	83,4	84	68,3	87	48,9	209	97,2	305	100,00
N/S	107	13,0	27	22,0	79	44,4	1	,5	0	0

Taula 2. Indicadors del tipus d'activitat física representada i les seves característiques en relació amb els blocs de contingut, àmbit, espai i nivell de pràctica

◀ **Figura 1.** Associació entre les variables nivell de pràctica i blocs de contingut

Discussió

L'objectiu d'aquest estudi és analitzar el tipus, àmbit, espai i nivell de pràctica d'activitat física representats per les imatges dels llibres de text d'EF en l'EP editats a partir de la LOE, per comprovar si hi ha un enfocament esportiu predominant, com ocorre en els llibres de text de secundària.

Els resultats mostren una clara desproporció entre els diferents blocs de continguts que estableix el currículum, i revelen una major presència d'activitats de condició física, habilitats bàsiques i esports col·lectius, les quals es correspon amb els blocs de continguts de "Habilitats motrius" i "Jocs i activitats esportives". Aquesta desigualtat de continguts coincideix amb altres estudis (Barbero, 2005; Bores, Castrillo, Díaz, Escudero, & Mañeru, 2001; Bores & Díaz, 1999; Díaz, 2003; Díaz & Bores, 2000; González Pascual, 2005; López Pastor, 1999; Peiró & Devís, 1994; Táboas & Rey, 2009, 2012) que assenyalen el tracte preferent de què gaudeixen els continguts de condició física i els esports. Per la seva banda, les pràctiques categoritzades com "artístiques" o "en el medi natural" queden subjectes a una petita representació que no aconsegueix ni la desena part de la mostra. Altres activitats com les pràctiques d'interiorització (per exemple, la relaxació), les activitats complementàries (com la presa de pulsacions) o els exercicis d'higiene postural són pràcticament oblidats, malgrat ser esmentats de forma explícita en el currículum de l'àrea. Això ocorre tant en els llibres d'EF de l'etapa de secundària (Táboas & Rey, 2009, 2012), com en els del tercer cicle d'educació primària. Per tant, els continguts desenvolupats en els llibres de text d'EF estan subjectes

a un model tradicional, vinculat als continguts de condició física i esport, que són els continguts principals, i altres secundaris com l'expressió corporal o les activitats físiques en la natura (Contreras, 2007). Aquesta descompensació de les activitats físiques contradiu el Reial decret 1513/2006, que assenyalava que "al llarg de l'etapa s'ha de promoure i facilitar que l'alumne domini un nombre variat d'activitats corporals i esportives".

És destacable l'absència d'imatges que representen individus amb necessitats educatives específiques, així com la nul·la representació de les activitats adaptades. L'exclusió d'aquestes persones en els llibres de text d'EF va ser posat de manifest en estudis anteriors (Botelho-Gomes, Silva, Queirós, & Caetano, 2008; Táboas, 2009). Altres autors assenyalen l'escassa representació dels esportistes discapacitats tant en llibres de text, en la premsa i la televisió (Fernández, Fernández, Mendoza, & Muiña, 1999; López Villar, 2005). Els llibres de text juguen un paper important en la formació i transformació dels models estereotipats relacionats amb l'activitat física i l'educació especial, per la qual cosa creiem convenient la inclusió d'imatges relacionades amb l'activitat física adaptada, signe d'igualtat i respecte, sense oblidar que també forma part de la realitat educativa.

Així mateix, els nostres resultats mostren que les variables de tipus d'activitat física i editorial són dependents, ja que no en totes les editorials predominen aquests tipus d'activitats, per exemple, en l'editorial Paidotribo prevalen les imatges de "altres" blocs de continguts on s'engloben principalment les activitats complementàries, així doncs, l'editorial Anaya es decanta pels continguts d'habilitats motrius, mentre que Inde

i Bruño no diferencien tant la importància entre blocs de continguts, la qual cosa ens porta a pensar en l'inici d'un procés de canvi per part d'algunes editorials pel que fa a l'esportivització dels llibres de text. Una educació integral de l'individu requereix de la diversificació de tècniques corporals que equilibrin el currículum de l'EF i dotin l'alumnat del major bagatge motriu possible.

Quant a l'àmbit de pràctica esportiva, cal destacar que en un gran percentatge d'imatges –en la majoria dels dibuixos– no es pot identificar ja que no hi ha cap element que permeti intuir a quin àmbit fan referència. Si eliminem la categoria “no es distingeix”, els resultats restants són dispers i predominen els àmbits utilitari, competitiu i recreacional, en funció de l'editorial analitzada. Això contradiu els resultats mostrats per Táboas i Rey (2009, 2012), on les fotografies analitzades en els llibres de text d'EF en secundària representaven en gran manera l'àmbit competitiu o l'estudi de Grineski (citada en Velázquez, 2004), on predomina el caràcter competitiu del 90 % dels jocs, de cinc llibres de text analitzats d'EF, dirigits a l'alumnat d'entre sis i dotze anys. Tanmateix, coincidim en la relació existent entre l'àmbit competitiu amb les activitats de jocs i esports. Aquesta nova orientació s'aproxima a allò que s'ha establert en l'esmentat Reial decret 1513/2006, que indica que l'EF escolar “no ha de respondre a plantejaments competitius, selectius i restringits”. El fet que les editorials dominin cabuda a altres àmbits no competitius i allunyats de l'elit esportiva és un aspecte de màxima rellevància, ja que l'objectiu dels docents d'educació física és aconseguir que el nostre alumnat adquireixi l'hàbit de la pràctica d'activitat física, a la recerca d'una vida saludable, fins i tot fora de l'àmbit escolar, sense necessitat que aquesta pràctica hagi de ser competitiva, sinó un hàbit en la vida diària.

Respecte a les imatges relacionades amb el nivell de pràctica d'activitat física, es comprova que les imatges que predominen en els llibres de text estan relacionades amb la variable “no elit”, encara que això és a causa del nombre més gran de dibuixos que de fotografies, en què al no distingir-se ni l'àmbit ni l'espai, s'aproximen més a la categoria “no elit”. Això coincideix amb els resultats exposats per Táboas i Rey (2009), que mostren un nombre més gran d'imatges de “no elit” enfront de les d'“elit”, i s'associa la variable elit amb les activitats de jocs i esports, igual ocorre en Educació Primària, on l'elit s'associa amb els blocs de continguts de jocs i esports i habilitats motrius. Tal com assenyalen Táboas i Rey (2011, 2012), l'EF esportiva manté un discurs que

es recolza en la quantificació de resultats, en la racionalitat tecnocràtica, en la competició, en el màxim rendiment i en l'elit esportiva, tot convertint-se en una EF elitista i selectiva, per a la qual cosa proposa una diversificació en els seus continguts.

Conclusió

A partir dels resultats d'aquesta investigació es conclou que les activitats més representades en els llibres de text d'Educació Física en la Primària són la condició física, seguida dels esports i les habilitats motrius. Aquestes activitats físiques es relacionen amb els blocs de continguts de “Habilitats motrius” i “Jocs i activitats esportives”, i mostren una desigual importància dels blocs de continguts per a les diferents editorials. Aquests resultats mostren una visió nova de l'àrea d'EF tradicionalment “esportivitzada”, perquè algunes editorials aparentment estan canviant els seus continguts cap a d'altres més orientats a un currículum més diversificat pel que fa a continguts, àmbits, espais i nivell de pràctica d'activitat física, amb vista a una educació integral de l'alumne.

Animem tant a les editorials com a l'Administració Educativa perquè prenguin consciència dels materials curriculars que s'estan elaborant i s'involucrin per a la seva millora contínua.

I al docent, perquè no recorri als llibres sense més, sinó que els analitzi de forma crítica i hi reflexioni, abans de fer la seva elecció. En aquest sentit, el sistema de categories elaborat pot constituir una eina útil per als diferents responsables educatius que podran manejar-lo per aconseguir una confecció més apropiada dels materials didàctics impresos.

Conflicte d'interessos

Les autores declaren no tenir cap conflicte d'interessos.

Referències

- Barbero, J. I. (1998). La cultura de consumo, el cuerpo y la educación física. *Educación Física y Deporte* 20(1), 9-30.
- Barbero, J. I. (2005). La escolarización del cuerpo: reflexiones en torno a la levedad de los valores del capital “cuerpo” en Educación Física. *Revista Iberoamericana de Educación* (39), 25-51.
- Bardisa, M. T., & Parra, J. (2005). Análisis del sexismo en las ilustraciones de los libros de texto de educación física de 2º ciclo de ESO y Bachillerato. A *Actas del Congreso Internacional UEM. Actividad Física y Deporte en la sociedad del siglo XXI* (pàg. 234-247). Madrid: Gymnos.

- Blázquez, D. (1990). *Evaluar en educación física*. Barcelona: Inde.
- Bores, N. J., & Díaz, B. (1999). De la anunciada e inevitable deportivización del currículum real de la educación física. A P. Sáenz, J. Tierra & M. Díaz (Eds.), *XVII Congreso Nacional de Educación Física* (pàg. 172-189). Málaga: IAD.
- Bores, N. J., Castrillo, J., Díaz, B., Escudero, E., & Mañeru, J. (2001). La propuesta de reforma del Real Decreto de Enseñanzas Mínimas para el área de Educación Física en la ESO o la historia de una involución anunciada. A *Actas del XIX Congreso Nacional de Educación Física, Facultades de Educación y Escuelas de Magisterio "El currículo de Educación Física a debate"* (pàg. 1097-1111). Murcia: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia.
- Botelho-Gomes, P., Silva, P., Queirós, T., & Caetano, S. (2008). Manuais de Educação Física: em rota de colisão com gênero, diversidade e cidadania. A F. Henriques, *Gênero, Diversidade e Cidadania* (pàg. 89-101). Lisboa: Colibri.
- Canales, I., & Rey, A. (2008). Deporte y dualismo: su influencia en la educación física escolar. *Revista Española de Educación Física y Deportes* (9), 89-102.
- Cisterna, F. (2000). El análisis crítico de los libros de texto desde la noción de "currículum oculto". Una propuesta Teórica y Metodológica. Recuperat de <http://www.reduce.cl/congreso/pona6.pdf>
- Contreras, O. (2007). El currículo relevante de la educación física en educación primaria. Retos en la actualidad. A P. Palou, F. J. Ponseti, P. A. Borrás & J. Vidal, *Educación física en el S.XXI. Nuevas perspectivas. Nuevos retos* (pàg. 101-110). Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears.
- Delgado, M. A., Barrera, J., & Medina, J. (1992). Análisis del libro de texto en la enseñanza de la educación física. *Habilidad Motriz* (1), 11-18.
- Díaz, B., & Bores, N. J. (2000). Los cuadernos de los alumnos de las editoriales: un nuevo paso hacia la desprofesionalización del docente del área de Educación Física en la etapa de Secundaria Obligatoria. A O. Contreras (Ed.), *La formación inicial y permanente del profesor de Educación Física. Actas del XVIII Congreso Nacional de Educación Física. II* (pp. 53-66). Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha.
- Díaz, B. (2003). Los libros de texto como instrumentos de deportivización del currículum real de la Educación Física. *Revista Digital Lecturas: Educación Física y Deportes* (56). Recuperat de <http://www.efdeportes.com/efd56/texto.htm>
- Díaz, F. (2007). Presente y futuro de los materiales curriculares. *Avances en Supervisión Educativa. Revista de la Asociación de Inspectores de Educación en España* (6). Recuperat de http://www.adide.org/revista/index.php?option=com_content&task=view&id=194&Itemid=47
- Fernández, R., Fernández, J. L., Mendoza, C., & Muiña, R. (1999). *Los héroes olvidados. El deporte en los discapacitados físicos*. Oviedo: Universidad de Oviedo.
- González Pascual, M. (2005). ¿Tienen sexo los contenidos de la Educación Física Escolar? Transmisión de estereotipos de sexo a través de los libros de texto en la etapa de secundaria, *Revista internacional de Medicina y Ciencias de la Actividad Física y el Deporte*, 5(18). Recuperat de <http://cdeporte.rediris.es/revista/revista18/artseximo8.htm>.
- Gubern, R. (2005). *Patologías de la imagen*. Barcelona: Anagrama.
- Heinemann, K. (2003). *Introducción a la metodología de la investigación empírica*. Barcelona: Paidotribo.
- Joly, M. (2003). *La interpretación de la imagen: entre memoria, estereotipo y seducción*. Barcelona: Paidós.
- Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. *BOE* núm. 106, de 4 de maig de 2006.
- López, A., Lledó, A. I., Jiménez, J. R., Cano, M. I., & Viera, A. M. (1988). Piaget en el aula. *Cuadernos de Pedagogía* (163), 20-27.
- López Pastor, V. M. (1999). *Prácticas de evaluación en Educación Física: estudio de casos en primaria, secundaria y formación del profesorado*. Espanya: Universidad de Valladolid.
- López Villar, C. (2005). *Las imágenes fijas del cuerpo relacionadas con la actividad física y el deporte. Análisis de su uso en la publicidad de revistas* (Tesi doctoral inèdita). Universidade de Vigo, Vigo.
- Martínez Bonafé, J. (2002). *Políticas del libro de texto escolar*. Madrid: Morata.
- Martínez Gorroño, M. E. (2001). Currículum de educación física y características de los materiales curriculares. *Tándem: Didáctica de la Educación Física* (4), 7-17.
- Méndiz, A. (2005). La juventud en la publicidad. *Revista de Estudios de Juventud* (68), 104-115.
- Molina, J. P., Devís, J., & Peiró, C. (2008). Materiales curriculares: clasificación y uso en educación física. *Pixel-Bit. Revista de Medios y Educación* (33). Recuperat de <http://www.sav.us.es/pixelbit/pixelbit/articulos/n33/14.pdf>
- Peiró, C., & Devís, J. (1994). El análisis de materiales curriculares en educación física: un ejemplo. A L. Montero & J. M. Vez (Eds.), *Las didácticas específicas en la formación del profesorado II* (pàg. 775-781). Santiago de Compostela: Tórculo ediciones.
- Reial decret 1513/2006, de 7 de decembre, pel qual s'estableixen els ensenyaments mínims de l'Educació Primària. *BOE* núm. 293, de 8 de decembre de 2006.
- Salgado, J. I., López, C., Canales, I., & Eslava, I. (2003). Análisis del tratamiento de las actividades de expresión corporal en diversos currículos de la E.S.O. A G. Sánchez et al. (Eds.), *I Congreso Internacional de expresión corporal y educación* (pàg. 345-352). Salamanca: Amarú.
- Táboas, M. I., & Rey, A. I. (2009). La deportivización del currículum de educación física en las imágenes de los libros de texto de la ESO. *Kronos* (16), 71-74.
- Táboas, M. I., & Rey, A. I. (2011). Las imágenes en los libros de texto de educación física de la ESO: modelos corporales y actividad física. *Revista de Educación* (354), 293-322.
- Táboas, M. I., & Rey, A. I. (2012). Els continguts de l'educació física en secundària: una anàlisi de les activitats físiques que s'ensenyen en les imatges dels llibres de text. *Apunts. Educació Física i Esports* (107), 45-53. doi: 10.5672/apunts.2014-0983.cat.(2012/1).107.04
- Velázquez, C. (2004). *Las actividades físicas cooperativas. Una propuesta para la formación en valores a través de la educación física en las escuelas de educación básica*. Mèxic: Secretaría de Educación Pública.